

קונטרס

טעם זקנים

שיחות התחזקות בעבודת השם
ע"ד הסלולה של
רביה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע
מאת הרה"ח
ר' לוי יצחק בענדער ז"ל
מתובל בסיפורי עובדות מאנ"ש מדורות הקודמים
מתורגם ללשון הקודש

מג

מכון
טעם
זקנים
שיחותיו של
רבי לוי יצחק בנדר ז"ל

תוכן השיעור

אילן שגדל מאה שנים
הניגון של הצדיק
נוסח התפילה
אזמר בשבחין בניגונו של הרבי
ברכתו של רבי נתן
כל חכמה יש לו ניגון מיוחד משלו

אל תתנו להעולם להטעות אתכם
ריבוי אור
ודברת בם ולא בדברים בטלים
ווידוי דברים, צדקה, ראיית פני הצדיק
כל אחד צריך חיזוק
אומרים לו המתן
השם יתברך רוצה כך

קונטרס מ"ג מתורגם מקונטרס ס"ו באידיש

©

הערות והארות מתקבלות בחפץ לב, נא להתקשר אל:

יוסף מענדל האס, מאנסי ארה"ב

(מארה"ק: 456-573-0722) 1-845-200-0443

לקבלת הקונטרס וכן ההקלטה (MP3) של השיעור, יש לפנות דרך האימייל:

Rlyb148@gmail.com

לתרומות והפצה בלבד:

bn5710048@gmail.com 0548432460

פרשת בשלח תשל"ה

(טייפ מס' 71 - #72)

שהעולם לא יטעה אתכם

(חסרה ההתחלה) --- אדם יכול להטעות עצמו! זה שהאדם יכול להטעות את עצמו, הסיבה לכך היא רק משום שאין לו ישוב הדעת באמת, שכן עם ישוב הדעת אמתי; כשהקדוש ברוך הוא עוזר והאדם מיישב דעתו באמת, זה מחולל בו כזה מין שינוי, שכל הסיפור משתנה*!

ישוב הדעת אמיתי! כשאין לי ישוב הדעת אמיתי, רק אז יש מקום לכל ההטעות הללו, אבל עם ישוב הדעת אחד באמת...

מה אומר הזהר הקדוש²: 'צדיקיא אסתכלו בכל יומא כאילו האי יומא אסתלקו מעלמא!', וידועים דברי הגמרא³: "אין השכינה שורה לא מתוך עצבות אלא מתוך דבר שמחה של מצוה". ולצדיקים הרי וודאי הייתה שמחה! ומאידך גיסא: 'אסתכלו בכל יומא כאילו האי יומא אסתלקו

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

¹ עי' ליקו"מ תניינא תו' י': מה שהעולם רחוקים מהשם יתברך ואינם מתקרבים אליו יתברך, הוא רק מחמת שאין להם 'ישוב הדעת'.

² עי' זוה"ק פרשת ויחי דף ר"כ ע"א.

³ שבת ל' ע"ב.

מעלמא' - דבר שלכאורה גורם לעצבות רוח? ! אך לא ! זכרון זה אינו מביא לידי מרה שחורה, זכרון אמיתי מהתכלית אינו גורם לאדם להיות במרה שחורה, אדרבה זיכרון כזה מביא עמו שמחה^י.

ה'עולם הזה' מלא מרה שחורה, אולם כשזוכרים מ'עלמא דאתי', מ'תענוג' עלמא דאתי, מתענוג שעשוע עולם הבא, זה כזה מין תענוג, שלא ניתן לשער בדעתנו כלל וכלל איזה מין תענוג זה !

האדם חושב הרי, שכל ה'תענוג' נמצא רק באכילה, שתייה, מלבושים - זה התענוג. אולם האמת היא שיש כזה מין תענוג נפלא, שלא ניתן לשער בדעת כלל וכלל 'נפלאות תענוגי עולם הבא' ! עד כדי כך, שאפילו הנביאים לא חזו מהו תענוג עולם הבא^ה, 'עין לא ראתה'. רק הקדוש ברוך הוא לבד יודע איזה תענוג הוא אוצר ומכין לעמו ישראל. והתענוג הנפלא הזה הינו

הערות ומראי מקומות

^י עי' בכוכבי אור - ששון ושמחה, תפלה א' בסופו: המעין יבין מאליו שיסדתי תפילתי הזאת על דברי מוהרנ"ט ז"ל בכמה מקומות, ובפרט בהלכות פסח הלכה ט', שדיקא על-ידי היראה באים לשמחה, ואפלו על-ידי יראת הענש. וכמרמז במאמר חכמינו ז"ל מענין "לישרי לן מר, אמר ליה וי לן דמיתנן וכו'" שהוא תמוה מאד וכו', אך על פי הנ"ל יוכנו הדברים היטב. כי היה בשמחה גדולה כל-כך, עד שאימת מות שהוא יראת הענש, לא היה לו כח להפיל אותו לעצבות חס ושלום, רק אדרבה וכו' מגדל האימה והיראה מהמות וכו' התחזק לקים דברי חכמינו ז"ל לשמח את עצמו וכו' עין שם. ומחמת שמובא בלקוטי תנינא סימן יוד שגם על-ידי השמחה זוכים לישב הדעת, לישב עצמו מה התכלית וכו' שזה בחינת זכרון יום המות. וכמובא בלקוטי תפלות חלק ב' סימן י' בהתפלה שעל זה עין שם, ונמצא לפי זה שאחד תלוי בחברו, על-כן צרפתי לזה האות שאחר זה שבו ידבר הרבה מענין הזכרון הזה.

^ה ברכות ל"ד ע"ב.

פרשת בשלח תשל"ה

מוכן ומזומן לפנינו! כשזוכרים מהתענוג הנפלא ההוא, ממילא מה לי להתעסק עם שטויות והבלי עולם הזה!?

על כל פנים, אחרי שמבינים זאת, ממילא גם דברים המוכרחים לקיום הגוף בעולם הזה; הרי מוכרחים לאכול, מוכרחים לשתות, מוכרחים לישון - אבל כזה תענוג נפלא עומד לפניי!

זכרון זה אינו מביא לידי מרה שחורה, אדרבה, זכרון זה משמח את לב האדם ביותר, זוהי מין שמחה כזו... וככל שממעטים מתענוגי עולם הזה, כך קרובים יותר לתענוג ההוא!

"כל אחד יזכה לתענוג ההוא!", הקדוש ברוך הוא תמיד גומר את שלו! 'לעולם ידך על העליונה'! אלא מאי, יש אנשים שמחמת מעשיהם מוכרחים להתגלגל בגלגול אחר גלגול, אולם בסופו של דבר הקדוש ברוך הוא מוכרח לגמור כרצונו! הקב"ה גומר כרצונו! שכן בדיוק לשם כך ברא את הבריאה כולה!

אדם חכם מחשב בדעתו: "מדוע שאשחיר פניי בגלגול אחר גלגול? עדיף לי להשחיר קצת פחות את פניי, ובכך הרי אפעל טוב יותר!"

הערות ומראי מקומות

¹ עי' שיה"ר צ"ו: ...ובדאי אם היה נזכר בטוב זכרון מתענוגי העולם הבא, בודאי לא היה יכול לסבל כלל חיות ותענוגי העולם הזה.

² עי' ליקוטי הלכות הל' קידושין ג' - י"ח: שכל מי שיגע יותר בעבודת ה', ופרש את עצמו מהעולם הזה ביותר, ועשה נחת רוח ליוצרו ביותר, באמת יזכה להשגה יתרה ביותר.

³ פירש"י עה"פ (תהלים צב, ט) ואתה מרום לעולם ה'. עי' ליקוטי הלכות הל' שבת ז' אות מ"א.

^ט עי' שיח שרפי קודש הנדמ"ח ח"א תרל"ג.

גם בזה ישנם טועים; ישנם טועים לחשוב כי מאחר והם נמנים על חסידי ברסלב, הם לא יצטרכו לתת דין וחשבון בעולם האמת.

צריך לדעת: "הדין וחשבון שלנו יהיה קשה ונוקב עוד יותר משל אחרים, שכן היה לך כזה רבי ולא שמעת בקולו? ! ישאלו אותך: "מדוע לא שמעת בקול רבך? !", ואתה תענה: 'אוי יצרי תוקפי'. אך יוסיפו לשאול: "השמעת בקול רבך? דברת עם השם יתברך דבר יום ביומו? ! הרי היה לך כזה רבי! מילא אחרים לא יודעים, אבל אתה היה לך כזה מין רבי, מדוע לא שמעת בקול רבי שכזה? !".

היו לך 'ספרים', 'חברים', 'הכל', ציידו אותך בערכה של 'כלי זין' - מדוע לא עשית ככל אשר ציווך? !

וודאי שאם תציית בקול הרבי יהיה לך טוב יותר, אבל אל תרמה עצמך! אחד שמרמה את עצמו זה לא טוב.

כשרבי עוזר' נפטר; רבי עוזר היה יהודי שיצא להתבודד ביערות ממוצאי שבת ועד ערב שבת, אז שב לביתו. הוא היה מכניס באמתחתו קצת 'סוכערעס' - 'צנימים' ומעט מים, כך נהג במשך שנים ארוכות. כשרבי עוזר נפטר, בחיי רבי נתן, נענה רבי נחמן טולטשינער ואמר לרבי נתן: "רבי עוזר קער שוין זיין ביים רבי'ן" - "מסתמא רבי עוזר שוהה כבר במחיצתו של הרבי". (בהיכלו של הרבי בעולם העליון). נענה רבי נתן ושאל בתמיה: "אזוי גיך איז מען פון דעם עולם ביים רבי'ן? !", וזה מדובר מ'רבי עוזר' - "כל כך מהר מגיעים מעולם הזה לרבי? !".

איי, האדם מטעה את עצמו! אמנם התקרבותנו לרבי תיטיב עמנו, הרבי וודאי ייטיב עם המתקרבים אליו, אבל הזיכוך אותו צריך לעבור נשאר

פרישת בשלח תשל"ה

זיכוך. וכל מה שהיה לאל ידינו לעשות, היינו צריכים לעשות. כל מה שאפשר לחטוף צריך לחטוף, ובכוחו של הרבי יכולים לחטוף הרבה מאד! חטוף עוד, חטוף! חטוף! כל אשר בכוחך לחטוף, חטוף, אל תפסיק לחטוף! אין זמן לשבת בידיים ריקניות, חטוף! חלילה לנו להטעות עצמנו!

הרבי נענה ואמר: "את זה תקבלו מאתי, שלא להניח עצמו להעולם להטעות, שלא יטעה אותו העולם!". הרבי הרי מלא בדברי התחזקות, אך מאידך גיסא - אל תרמה את עצמך! מחד מחזקים אותך, ומאידך אומרים לך, שלא תתן לעולם להטעות אותך, אל תניח לעולם להטעות אותך!

ריבוי אור

(ר' יוחנן גלנט: ומה הפירוש 'ריבוי אור'?) ריבוי אור פירושו, שאני שואף להתעלות יותר, אך כשלא הולך לי - אני נופל בדעתי, זה נקרא ריבוי אור"א.

כשאני שואף להשיג יותר - מדוע אני שואף להשיג יותר? למשל, אם אני חפץ ללמוד כך וכך ביום ומשלא הצלחתי ללמוד כרצוני חיי אינם חיים - זה דבר שאסור שיהיה. אמנם צריך לשאוף להגיע למדריגה הנעלה ביותר, אך אסור ליפול מהמדריגה הנמוכה ביותר; חשבת שהיצר הרע יניח לך?!

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

' עי' שיחות הר"ן נ"א: את זה תקבלו מאתי, שלא להניח עצמו להעולם להטעות; שלא יטעה אותו העולם.

" עי' ליקוטי הלכות הל' תפלת המנחה ז' אות י"ט, והל' נדרים ג' אות א' - ב'.

הוא יכה בך מכות נמרצות! אבל אתה אל תפול ברוחך, אתה תמשיך לכסוף ולהשתוקק^י!

'חזק ויאמץ לך, ואם לא נתקבל, חזור וקוה'^י! חזור וקוה! מה הפירוש 'חזור וקוה'? המשך לרצות, המשך לכסוף ולהשתוקק!

אחד שמתפלל על דבר מסוים; הגמרא אומרת^י: "על ידי עיון תפילה באים לידי כאב לב". אדם שמהרהר בלבו: "הרי התפללתי, מדוע אינני נענה, הרי התפללתי?" זה נקרא שהוא 'מעייין בתפילתו'. הגמרא אומרת: שעל ידי זה באים לידי כאב לב. ומדוע, בגלל שבשמים מתחילים לדון אותו: "וכי תפילתו כל כך חשובה? כבר יש לו טענות מדוע אין תפילתו נענית? ומזכירים עונותיו, מזכירים לו עונותיו, על ידי עיון תפילה מזכירין לו עונותיו^ט: "מי אתה?!".

הערות ומראי מקומות

^י עי' ליקוטי הלכות הל' תרומות ומעשרות ג' - ג': ...נמצא שמה שהאדם בוער לה' יתברך חוץ מהמדה, מחמת זה נכשל לגמרי ח"ו. וזה בחינת גסות ורום ללב, כי מחמת הגאות שבלבבו, אינו רוצה לעבד את ה' יתברך כי אם כשיזכה לעבד את ה' יתברך בעבודה גבה מאד וכו' כנ"ל. כי באמת, אף-על-פי שבודאי ראוי להאדם לעבד את ה' יתברך בכל מיני עבודות ולסלק עצמו מהעולם הזה לגמרי כי לך נוצר, אף-על-פי-כן יקר בעיני ה' יתברך כל תנועה ותנועה שעושים בשבילו יתברך, על-כן כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, ואם אין אתה זוכה להתגבר לעשות כראוי לך, על כל פנים עשה מה שתוכל, הן מעט הן הרבה, ועל כל פנים לא תאבד עולמך לגמרי ח"ו.

^י ילקוט שמעוני פרשת שמות רמז רמ"א, הובא ברש"י תהלים כ"ז י"ד.

^י ברכות נ"ה ע"א, אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן, כל המאריך בתפילתו ומעיין בה, סוף בא לידי כאב לב.

^ט שם, ואמר רבי יצחק, שלשה דברים מזכירין עונותיו של אדם, ואלו הן ... עיון תפילה ... דמאריך ומעיין.

להתפלל זה תמיד טוב, אתה תמשיך להתפלל ללא הרף, אבל לראות את הישועה תכף ומיד? ! כשאומרים לפעמים להתמתין צריך להתמתין!"

ואין מילה אחת שהולכת לאיבוד, אפילו רצון כלשהו אינו הולך לאיבוד !
'איי איי'...? 'איי' לא קיים! אין קושיות!

וודאי שזוהי בקיאות עצומה, זוהי בקיאות! שם יב"ק הוא אחד מהשמות הקדושים, 'בקי' ו'יב"ק' הם אותם אותיות", זהו אחד מהשמות הקדושים. זוהי בקיאות נפלאה, מחד להשתוקק ולכסוף למדריגה הנעלה ביותר, ומאידך לא ליפול אפילו אם הוא כמו שהוא, לא ליפול!

מה הפירוש 'ליפול'? ליפול הכוונה, שאני מפסיק לכסוף, אני מפסיק לרצות, זו נקראת 'נפילה', אני שבור ברוחי: "אני כבר אבוד, אני מפסיק להשתוקק!" - זה אסור".

'אני ממשיך', אפילו שמכים על ראשי, אפילו אם הורגים אותי, לא! אני אמשיך לכסוף! אני אמשיך להשתוקק! את הרצון הטוב לא אניח לעולם!

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^{טו} עי' ליקוטי מוהר"ן תו' ו' - ב: וְזֶה בְּחִינַת כְּתָר, כִּי כְּתָר לְשׁוֹן הַמִּתְנַה, בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חז"ל, 'הֵבֵא לְטָהַר מְסִיעֵינ לּוֹ, מְשַׁל לְאַחַד שְׁבָא לְקִנּוּת אֶפְרָסִמוֹן. אוֹמְרִים לוֹ: הַמִּתְנָן"'.
 " עי' ליקוטי מוהר"ן תו' ו' - ב: וְזֶה בְּחִינַת כְּתָר, כִּי כְּתָר לְשׁוֹן הַמִּתְנַה, בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חז"ל, 'הֵבֵא לְטָהַר מְסִיעֵינ לּוֹ, מְשַׁל לְאַחַד שְׁבָא לְקִנּוּת אֶפְרָסִמוֹן. אוֹמְרִים לוֹ: הַמִּתְנָן"'.
 " עי' ליקוטי מוהר"ן שם: ...וְהַפְּרוּשׁ הַפְּשׁוּט הוּא, שְׁמִי שְׂרוּצָה לִילָךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, צְרִיךְ לְחַגֵּר מִתְנָיו, שְׂיִתְחַזֵּק עֲצָמוֹ בְּדַרְכֵי ה' תְּמִיד, בֵּין בְּעֲלִיָּה בֵּין בִּירֵידָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת: "אִם אָסַק שְׁמִים וְאַצִּיעָה שְׂאוֹל" וְכוּ' ... שְׁאֵפְלוֹ אִם יִפֹּל ח"ו לְמָקוֹם שְׂיִפֹּל, אֲפֹלוֹ בְּשְׂאוֹל תַּחֲתִיּוֹת, גַּם כֵּן אֵל יִתְיַאֵשׁ עֲצָמוֹ לְעוֹלָם, וְתִמִּיד יִחַפֵּשׂ וַיִּבְקֹשׁ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וַיִּחַזֵּק עֲצָמוֹ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, בְּכָל מָה שְׂיִוִּכֵל, כִּי גַם בְּשְׂאוֹל תַּחֲתִיּוֹת נִמְצָא הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְגַם שֵׁם יְכוּלִין לְדַבֵּק אֶת עֲצָמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. וְזֶה בְּחִינַת: "וְאַצִּיעָה שְׂאוֹל הַנֶּךְ". וְזֶה בְּחִינַת בְּקִי בְּשׁוֹב, כִּי אֵי אֶפְשֶׁר לִילָךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, כִּי אִם כְּשֶׁבְקִי בִּשְׁנֵי הַבְּקִיאוֹת הָאֵלוֹ.

(ר' יוחנן: למשל, אחד שרוצה להיות ער לילה שלם זה ריבוי אור?) מי דיבר על כך? אנחנו לא מדברים מזה. אנחנו מדברים על כך, שבעת הליכתי לאכול או להתפלל, עליי לרצות להתפלל טוב יותר מכפי שהתפללתי אתמול, נו טוב, לזה עליי להשתוקק!

אני הולך הביתה, אני הולך ליטול ידיי לסעודה, אני רוצה לאכול - - -

ודברת בם ולא בדברים בטלים

אין זמן לדיבורים בטלים, רק לעסוק בתורה, תפילה, יראת שמים, ולדבר מהתכלית.

אמנם צריך לנוח קמעא, להניח את הראש, אבל לדבר דברים בטלים אין זמן, לזה אין שום תירוץ.

כן, אני יכול להחיות עצמי עם סיפור, עם שיחה, אם קשה לך ללמוד, למד לימודים קלים יותר; לעת זקנה שכבר קשה ללמוד לימודים קשים, צריך להחיות עצמו עם לימודים קלים יותר, דבר קל יותר, משוחחים עם חברים בעבודת השם, אבל לשבת ולדבר דברים בטלים הרי זה מושב לצים? ! געוואלד? ! שנים שיושבים ומדברים ביניהם דברים בטלים זהו מושב לצים.

הרי אי אפשר למחות את דברי המשנה^ט - "שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה - הרי זה מושב לצים", "יש ביניהם דברי תורה - שכינה שרויה ביניהם", שנים שיושבים ויש ביניהם דברי תורה "שכינה שרויה ביניהם! !".

ואם זה מושב לצים, מחוייבים להרחיק משם מרחק ארבע אמות, אסור לשבת בתוך הד' אמות שלהם.

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^ט אבות פרק ג' משנה ב'.

אי אפשר למחות את דברי המשנה, אלא מאי, אחד שחפץ לשוב להשם יתברך, וכל ימיו היה 'מושב ליציים'ניק', אותו מחזקים שלא יפול ברוחו - העיקר שאתה רוצה? זהו זה! הקב"ה כבר יקרב אותך אליו!

מהי הפירוש בדברי הגמרא "טובל ושרץ בידו"^כ? אחד שטובל ואוחז 'שרץ' בידו האחת, הריהו כאילו לא טבל. ומה מתכוונת הגמרא לומר? "זרוק את השרץ מידך וטבול!", איי אחר כך חוזר השרץ שוב? גם אתה תזרוק אותו שוב! אבל בשעה שאתה טובל - תטבול, בשעת הטבילה הוא מוכרח לזרוק את השרץ מידו.

וידוי דברים, צדקה, ראיית פני הצדיק

הרבי אומר בתורה 'אנוכי' (ליקוטי מוהר"ן תורה ד'), שאחד שעומד להתפלל ו'שרץ במוחו' מבלבל את תפילתו; הזכרנו בדברינו 'שרץ', 'טובל ושרץ בידו'. בתורה ד' אומר הרבי: "ההוא פּוֹרָא דִּיתְבָּא לִיה אַכְלָה טִינָא בְּאוּסִיָּה"^{כא}, ומפרש רשב"ם: "בְּאוּסִיָּה - בְּנַחֲרֵיו שֶׁל דָּג נִכְנַס הַשָּׂרֵץ". מה הכוונה 'שרץ'? אומר הרבי: "שְׁנַתְעָרַב שָׂרָץ, הִינּוּ טְמָאָה בְּתַפְלָתוֹ וְעַבּוּדָתוֹ וּבְלִבָּל אוֹתוֹ וְלֹא הָיָה יְכוּל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי הַזֶּה לְעַבֵּד עַבּוּדָתוֹ תְּמָה. מָה עָשָׂה הָאִישׁ הַזֶּה? אומר הרבי: "עָשָׂה שְׁלֹשׁ בְּחִינּוֹת הַנִּלְ, הִינּוּ הַתְּקַשְׁרוֹת לְהַצְדִּיק וְנִתְיַנֵּת הַצְדָּקָה וְוִדּוּי דְבָרִים" - כך אומר הרבי בתורה ד'.

"בְּנַחֲרֵיו זֶה בְּחִינַת תַּפְלָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב: "וַתְּהַלְתִּי אַחַטָּם לְךָ" שְׁנַתְעָרַב שָׂרָץ, הִינּוּ טְמָאָה בְּתַפְלָתוֹ וְעַבּוּדָתוֹ וּבְלִבָּל אוֹתוֹ וְלֹא הָיָה יְכוּל אִישׁ

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^כ תענית ט"ז ע"א.

^{כא} בבא בתרא ע"ג ע"ב.

הַיִּשְׂרָאֵלִי הַזֶּה לְעַבְד עֲבוּדְתוֹ תָּמָה" – הוא אינו יכול להתפלל, השרץ אינו מניחו להתפלל. אומר כאן הרבי: "מָה עָשָׂה הָאִישׁ הַזֶּה? עָשָׂה שְׁלֵשׁ בְּחִינּוֹת הַנִּלְוֵל, הֵינּוּ הַתְּקַשְׁרוֹת לְהַצְדִּיק וּנְתִינֵת הַצְדָּקָה וְיִדּוּי דְבָרִים". האיש הזה לא נפל ברוחו, אלא השתמש בשלש בחינות הנ"ל.

ברם, גם לאחר השימוש בשלש בחינות הנ"ל, אין זה אומר כי האדם כבר מסודר לכל החיים, שכן הרבי אומר: 'זוהו בכל פעם יב'.

'האיש הזה' שבא לרבי לשאול עצה על תפילה^{כב}, וכי ביאתו פעם אחת הייה 'אחת ולתמיד'? הבעל דבר מגיע שוב ושוב! הוא חוזר על עצמו בכל פעם! אותו דבר בכל פעם! וכשאני חודל מלרצות ולהשתוקק – זהו מין יאוש. אדם שמתייאש וחודל מלרצות בראותו כי הבעל דבר מציק לו ואינו מרפה ממנו: 'לא, אני רואה שאני אבוד (איך בין א פארפאלענער) אינני יכול להתפלל!' – זה לא בסדר, זה נקרא יאוש, במחשבות כאלו מכעיס האדם את בוראו.

"אני לא אפסיק לרצות, עדיין אני רוצה לזכות לתפילה כראוי! עדיין אני רוצה לעשות טוב!" – זוהי הדרך הנכונה!

זה נקרא 'רצוא', זה נקרא 'עייל'^{כג}, אני רוצה, אני כן רוצה! שכן הבעל דבר עוזב את כל העולם ונטפל לאדם שאינו מניח את רצונותיו הטובים, עם

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^{כב} ליקוטי מוהר"ן שם אות ט': בְּכָל פְּעַם שֶׁבָּא אֶצֶל תַּלְמִיד חֶכֶם וּמְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל לְבוֹ, וְהַתְּלָמִיד חֶכֶם הוּא בְּחִינַת מִשָּׁה, שְׁהוּא בְּחִינַת אֵין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְהַחֶכְמָה מֵאֵין תִּמְצָא", וְעַל יְדֵי זֶה אֶתָּה נִכְלָל בְּאֵין סוּף.

^{כג} ע"י חיי מוהר"ן אות שכ"ט, ושיח שרפי קודש ח"ג תצ"ז.

^{כד} ע"י ליקוטי מוהר"ן תו' ו' אות ד'.

אדם כזה יש לו עסק: 'אחד שאין לו רצונות, איזה עסק יש לי איתו, הוא הרי ברשותי, הוא בכלל לא רוצה'. אולם אחד שכן רוצה, והבעל דבר רואה שאחרי כל המכות שהכה אותו, עדיין הוא מחזיק מעמד, הוא לא מוותר - על אחד כזה מתגבר הבעל דבר ביותר, בו הוא משקיע את כל כוחו ומרצויה.

כל אחד צריך חיזוק

אנחנו הכרנו יהודים יראי שמים! וכי סתם כך נהיו יהודים יראי שמים?! הרבי אומר הרי"ב: "וְכָל הַנֶּלְעָבַר עַל כָּל הַצְדִּיקִים, כְּאִשֶּׁר שָׁמְעֵנוּ מִפִּיהֶם בְּפִרוּשׁ, שְׁנִדְמָה לָהֶם, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵין מְסַתְּפֵל וּפּוֹנֶה אֲלֵיהֶם כָּלֵל, מַחֲמַת שָׂרְאוּ שְׁזָה זְמַן רַב, שֶׁהֵם מְבַקְּשִׁים וַיִּגְעִים וְעוֹשִׂים וְעוֹבְדִים עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַדִּין הֵם רְחוּקִים מְאֹד מְאֹד". אלא מאי, הם התחזקו, אע"פ שלא היה להם ממי לשמוע התחזקות, ואילו היה מישהו שיאמר להם 'חזק', היו רצים בלי שיעור, אלא שלא היה להם ממי לשמוע זאת.

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^{יב} עי' חיי מוהר"ן אות ש"א, וליקוטי הלכות הלכות תפלת המנחה ז' אות כ"ג: ...ובפּרָט אֵלוּ המתעוררין לשוב לה' יתברך ולהתקרב לצדיקי אמת, והם חלושי כח וכו' שְׁעָלֵיהֶם מִתְגַּבֵּר וְחוֹתֵר הַיֵּצֵר הָרָע יוֹתֵר וְרוֹצֵה לְהַפִּילָם ח"ו, וְהֵם מְתִיגְעִים לְהַתְּגַבֵּר עָלָיו... ועי' עלים לתרופה מכתב תכ"ט וז"ל: ...ועל כן מתגרה מי שמתגרה כל כך בך בכל אחד ואחד, בכל יום ויום וכמעט בכל שעה, ובפּרָט בְּהַחֲפָצִים ומשתוקקים לצאת מכסילותם ולגשת אל הקדש שְׁפָל הַתְּגֵרוֹתוֹ וְקִבְיָם; כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שְׁמַנִּיחַ כָּל הָעוֹלָם וְאֵינּוּ מִתְּגַרְהָ אֶלָּא בִּישְׂרָאֵל, וּמַנִּיחַ כָּל יִשְׂרָאֵל וְאֵינּוּ מִתְּגַרְהָ אֶלָּא בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁהֵם הַתְּלִמִּידִים וּבְנֵי הַנְּעוּרִים הַבָּאִים לְהִתְקַרֵּב בְּמָקוֹם שְׁמֵאִיר נִקְדַּת הָאֱמֶת.

^{יב} ליקוטי מוהר"ן תניינא סימן מ"ח.

בתורה מ"ח תנינא אומר הרבי: "פי גם עליו עבר כל הנ"ל, ולא היה שומע שום התחזקות משום אדם". עבר עליו כל כך הרבה ולא היה לו ממי לשמוע התחזקות!

לפני כן אומר הרבי: "ושמענו מצדיק אמתי שאמר, שאלו היה אומר לו אחד, יהיה מי שיהיה, בעת שעסק בעבודת השם בתחלתו: אחי, חזק ואחז עצמך - הייתי רץ ומזדרז מאד בעבודתו ותברך, פי גם עליו עבר כל הנ"ל, ולא היה שומע שום התחזקות משום אדם". וזה מדובר מצדיק, צדיק אמיתי!

(ר' משה ביננשטוק: 'כי גם עליו' הכוונה לצדיק שהוא או לרבי בעצמו?) לצדיק שהוא! אותו צדיק עברו עליו כאלו מעברים ולא היה לו התחזקות משום אדם!

אומרים לו המתן

"על-פני" - אומר הרבי, ואלו דברים שמכוונים לכל אחד מאתנו - "מי שרוצה לזכור את השם, יזכור זאת היטב. וחזק עצמך מאד, ועשה מה שתוכל בעבודת השם, ובכבודת הימים והשנים תכנס לבטח בעזרתו ותברך לתוך שערי הקדשה, כי השם יתברך מלא רחמים ורוצה בעבודתך מאד".

הקדוש ברוך הוא חפץ בך! הבעל דבר הרי מרמה את האדם: 'הקב"ה אינו חפץ בך כלל וכלל', אבל האמת היא שהקב"ה כן חפץ בך, השם יתברך הוא מלא רחמים! אלא מאי, אי אפשר לחטוף הכל בבת אחת, אי אפשר לרוץ מהר מדי. ומשום כך אומרים לך: 'שטארק זיך!', 'חזק ואמץ!'.

בתורה 'קרא את יהושע' אומר הרבי: מִשָּׁל לְאַחַד שְׂבָא לְקִנּוֹת אֶפְרַסְמוֹן, אומרים לו: 'המתן!'. הלקוח אומר שברצונו לקנות שמן אפרסמון – אומרים לו 'המתן'. והלקוח שואל: 'מה הפירוש המתן? הרי באתי לקנות מוצר משובח זה?!', אומרים לו: 'אמנם אתה לקוח מצוין אבל אי אפשר לחטוף! מוכרחים להמתין!'. ומה יעשה בינתיים? לעת עתה יכסוף ויתגעגע ויבקש מהשם יתברך, ייחל ויתתפלל. וכשישכיל להמתין, לבסוף ימכרו לו את שמן האפרסמון לו כל כך ייחל!

אמנם לא כולם רוצים לקנות שמן אפרסמון, היינו, דבר טוב בעבודת השם, אבל אחד שכן רוצה, אומרים לו 'המתן!'

מכל קשרי התורה 'קרא את יהושע' רואים הרי, שהרבי התכוון לרבי נתן, אם זה הענין של 'ידום וישתוק'^{יב}, הכל כיון הרבי לרבי נתן! כשרבי נתן התקרב לרבי, הוא ראה שמדובר ב'סחורה משובחת' ורצה לקנות תכף ומיד, אולם מאוחר יותר נענה רבי נתן ואמר^{יג}: "ביז מען ווערט אן איש כשר צריך להתמהמה הרבה!" – "עד שזוכים להיות איש כשר צריך להתמהמה הרבה!", הרבה צריך להתמהמה עד שזוכים להיות איש כשר. ובקיאות זו קיבל רבי נתן בכוחו של הרבי – את הידיעה 'שצריך להתמהמה הרבה'.

לעומת זאת, יש כאלו שבאמת רוצים, אבל אין להם את דרכי ההתחזקות של הרבי – אנשים כאלו באמת יכולים להשתגע, שהרי הם רוצים באמת! רבי נתן אמר בזה הלשון: "אלו שאינם חושבים על התכלית האחרון, מה

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^{יב} עי' ליקוטי מוהר"ן שם.

^{יג} ליקוטי הלכות יו"ד הלכות ערלה הלכה ד' – י"ז: כי התקון של כל דבר, אי אפשר שיהיה נעשה בפעם אֶחָד, ובפֶּרֶט מִי שְׁקָלְקַל כְּמוֹ שְׁקָלְקַל, בְּוִדְאֵי צְרִיךְ לְהִתְמַהְמֵה הַרְבֵּה בְּתַקּוּנּוֹ, בְּבַחֲיַנַּת הַבָּא לְטָהָר מְסִיעֵינָן לוֹ אומרים לו המתן. ועי' כוכבי אור – אנשי מוהר"ן, אות י"ד.

יהיה בסופם כשיהיו שוכבים על הארץ ורגליהם אל הדלת, מהם איני מדבר כלל, רק מי שחושב היטב מה יהיה בסופו, ולבו חושק מאד לעבודת ה' – בשביל זה האיש חיברתי את ספרי, כי אותו יחזקו דברי ואותו יאמצו".

נמצא איפה שאת מי צריך לחזק? אחד שחפץ באמת להיות יהודי כשר, אחד שבאמת חושק, אחד ששואף^ב! אותו מחזקים בכל מיני התחזקות: 'אחוז עצמך', 'השם יתברך אתך עמך ואצלך'. כל סוגי ההתחזקות של הרבי, כולם לא נאמרו כי אם ליהודים שרוצים, כאלו שיודעים שיבוא יום והם ישכבו עם הרגליים לצד הדלת.

אלו שיודעים שיבוא יום ויצטרכו לתת דין וחשבון, אלו שיודעים הכל, ומחמת זה הם עלולים ליפול ולהחלש בדעתם – אותם מחזק הרבי בכל מיני התחזקות.

השם יתברך חפץ בך!

(ר' משה ביננשטוק: גם לרבי לא היה מי שיחזקהו, הרבי היה לבד ממש) הרבי אומר: "וְשָׁמְעֵנוּ מִצְדִּיק אֱמִתִּי שְׁאָמַר, שְׁאֵלֹו הָיָה אוֹמֵר לוֹ אֶחָד, יִהְיֶה מִי שְׂיִהְיֶה, בְּעֵת שְׁעֶסֶק בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם בְּתַחֲלָתוֹ: אָחִי, חֲזֹק וְאַחֲזוּ עִצְמְךָ – הָיִיתִי רֵץ וּמְזַדְרֵז מְאֹד בְּעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי גַם עָלְיוּ עָבַר כָּל הַנִּל, וְלֹא הָיָה שׁוֹמֵעַ שׁוֹם הַתְּחִזְקוֹת מְשׁוֹם אָדָם". אולם הבעל דבר כן אומר... הבעל דבר אומר לאדם: "אתה כבר אבוד, אתה רואה הרי שאתה מתייגע כל כך ואינך פועל מאומה, לא רוצים אותך!". הבעל דבר מדבר ועוד איך... לעומתו עומד הרבי ושואג

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^ב עי' הקדמה לליקוטי הלכות מהמביא לבית הדפוס, אות ב', וכוכבי אור, אנשי מוהר"ן (ג) או' י"ג.

בקול גדול: "השם יתברך מלא רחמים, וחפץ בעבודתך, הקדוש ברוך הוא חפץ מאד בעבודתך, השם יתברך חפץ בך!".

אדם שעובר עליו כל כך הרבה, ואומרים לו שהקדוש ברוך הוא מלא רחמים, וחפץ בעבודתו – זה מה שהוא צריך לשמוע, דיבורים כאלו הוא צריך לשמוע!

הרבי שאג בקול גדול: "גיוואלד, זייט אייך נישט מייאש!" – וכי שאגתו נאמרה רק לרחוקים? לבעלי עבירות?! לכל אחד אומר הרבי: 'אל תתייאש!'.

כל אחד שמשתוקק לזכות למעלה כלשהי בעבודת השם ואינו זוכה לה, נופל ברוחו. אז אומרים לו: 'אל תתייאש, המשך לכסוף ולהשתוקק', דיבור זה כולל את הגדולים ביותר ואת הגרועים ביותר, כל דיבור שיצא מפי קודשו של הרבי נאמר הן לגדולים ביותר והן לגרועים ביותר. לגדול ביותר אומרים: 'אל תתייאש' כפי ערכו ומעלתו – לבל יתייאש מהדרגות אליהם הוא משתוקק. ולגרוע ביותר אומרים: 'אל תתייאש' גם הוא כפי ערכו ומעלתו.

רבי נתן מדבר על כך מספר פעמים, שכל דיבור ודיבור שיצא מפי קודשו של רבינו הקדוש, נאמר הן לגדולים ביותר והן לגרועים ביותר, כל דיבור ודיבור לא!

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^ל שיחות הר"ן אות קנ"ג.

^{לא} עי' הקדמת ליקוטי מוהר"ן: "...כי הוא מדבר בכלליות הכל בכלל ובפרט, כולל כל העולמות והדרגות שבעולם של כל אדם, כקטן כגדול, מן ראשית נקודת הבריאה, שהוא תחלת האצילות, עד תכלית נקודת המרכז של עולם העשיה הגשמי שהאדם עומד עליו, כל אחד ואחד לפי מקומו ומדרגתו

הרבי לא אמר 'אל תתייאש' רק לאלו שמונחים בשאול תחתיות, הרבי וודאי התכוון גם אליהם, אבל הרבי התכוון גם לגדולים ביותר, משום שהשתוקקותם של הגדולים במעלה, היא ענין אחר לגמרי: 'געוואלד, זיי דיך נישט מייאש!' - 'אל תתייאש!'.

(ר' משה: הרבי אומר שהאדם צריך לעבור על גשר צר מאד) אכן כן, "והכלל והעיקר שלא להתפחד כלל!!!".

השם יתברך יעזרנו שנזכה לאחוז עצמנו.

אילן שגדל מאה שנים

(ר' משה: מהו ה'אילן שגדל מאה שנים'?) כן, עם התורה הזו התרחש סיפור; היה יהודי בשם 'ר' מענדלע ליטוואק', הוא היה מחסידיו של 'הצמח צדק' אשר התגורר בהאמלער, 'האמלער' שוכנת עמוק בתוך רוסיה. ר' מענדלע היה למדן גדול. ניגש אליו אחד ואמר בלעג ובזלול: "ראה, אדם כותב ספר ומדבר מ'אילן שגדל מאה שנים'! ...?". אמר לו ר' מענדעלע: "נו, תביא את הספר ונראה מה כותב המחבר לפני זה". אחרי שעייץ בספר, ראה את התורה המדברת מהתחזקות, ועל ידה התקרב לאורו של הרבי!

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

באותה השעה והזמן, מן האדם הגדול שבגדולים עד הקטן שבקטנים ... לכולם יעורר ויקיץ ויחיה לבל יתיאשו ח"ו מן הרחמים, כושל יקימון מליו וברכים כורעות יאמץ, וכמבואר מזה בהתו' כי מרחמם ינהגם בלק"ת כסי' ז' עיי"ש על פסוק כי כל בשמים ובארץ (ועוד הרבה כעין זה).
 ז"ב ליקוטי מוהר"ן תנינא סימן מ"ח.

אותו אחד התכוון ללעוג: "אחד כותב ספר ומדבר שם מ'אילן שגדל מאה שנים... מה צורך יש בידיעה זו? איזה מין ספר זה?!". נענה ר' מענדלע ואמר: "תביא, נראה מה הוא כותב לפני זה!". הוא ראה מה כתוב לפני זה, והתקרב לרבי.

וכשר' מענדלע התקרב לרבי הוא לא התקרב לבדו, ר' ברוך אפרים התקרב אף הוא עמו, קבוצה שלימה התקרבה אז.

הניגון של הצדיק

(מתוך שיעור בספה"ק ליקוטי מוהר"ן תורה ס"ד) "וְדַע, שְׁעַל יְדֵי הַנְּגוּן שֶׁל הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְשֵׁה, הוּא מַעֲלֶה אֶת הַנְּשָׁמוֹת מִן הָאֲפִיקוֹרְסִית הַזֹּאת שֶׁל הַחֲלָל הַפְּנוּי שֶׁנִּפְּלוּ לָשָׁם לִגִּי".

בתורה נ"ד אומר הרבי, ש'ניגון' היינו 'התבודדות'^{לד}.

הרבי מדבר כאן מניגונו של הצדיק, 'אזכרה נגינתי', הניגון של הצדיק!

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^{לג} ליקוטי מוהר"ן תורה ס"ד – סעיף ה'.

^{לד} שם אות ו': וְזֶה בְּחִינַת: "אֲזַכְרָה נְגִינָתִי בְּלִילָה עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה וַיַּחֲפֹשׂ רוּחִי". בְּלִילָה, שְׁאֵז הוּא פְּקֻדוֹנוֹת הַרוּחוֹת, בְּחִינַת: "בְּיַדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי" הַנ"ל, אֲזִי הַזְּמַן לְקַבֵּץ הַרוּחַ טוֹבָה מִתּוֹךְ הַרוּחַ רָעָה. הֵינּוּ שְׁאֵז עַקֵּר הַזְּמַן שֶׁל הַתְּבוּדָה, לְהַתְּבוּדָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנּוֹ, וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָי הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ, לְשׁוּחַ עִם לְבָבוֹ, וּלְחַפֵּשׂ הַרוּחַ טוֹבָה, דְּהֵינּוּ הַנְּקֻדוֹת טוֹבוֹת שֵׁשׁ בּוֹ עֲדִין, לְבָרֵם מִתּוֹךְ הַרוּחַ רָעָה, שְׁזֶהוּ בְּחִינַת נְגוּן הַנ"ל...

בתורה 'תקעו תוכחה'^{לה} אומר הרבי, שהקב"ה אמר לישעיה הנביא:
 'כשופ"ר הרם קולך' - הקול אתו אתה אומר תוכחה צריך שיישמע כמו ניגון;
 'פשוט, כפול, משולש, מרובע'. כמו שמנגנים ניגון - כך עליך לומר מוסר,
 עם מין אהבה, עם מין... זהו באמת ניגונו של הצדיק, תורתו של הצדיק הם
 הם הם ניגונו, יש בהם מין מוסר כזה, עם מין אהבה כזאת, כמו שמנגנים
 שיר! זהו 'שיר של חסד', שיר של ע"ב נימין; פשוט, כפול, משולש, מרובע,
 זהו ניגונו של הצדיק!

ועם הניגון הזה מוציא הצדיק את הנשמות שנפלו לאפיקורסות.

"כִּי דַע, שְׁכָל חֲכָמָה וְחֲכָמָה שְׁפָעוּלָם, יֵשׁ לָהּ זִמְרָה וְנִגּוּן מִיַּחַד. שְׁזָה הַזִּמְרָה
 מִיַּחַד לְחֲכָמָה זֹה, וּמִזָּה הַזִּמְרָה נִמְשָׁכֶת הַחֲכָמָה הַזֹּאת. וְזָה בְּחִינּוֹת: "זִמְרוּ
 מִשְׁפִּיל", שְׁכָל שְׁכָל וְחֲכָמָה יֵשׁ לוֹ זִמְרָה וְנִגּוּן".

נוסח התפילה

ואכן, הרבי מאד לא אחז מכל החזנים^{לו}, משום שבנגינה - לכל אחד ניגון
 מיוחד משלו, והניגון הוא דבר נפלא - הניגון^{לו}!

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^{לה} ליקוטי מוהר"ן תנינא סי' ח.

^{לו} ליקוטי עצות ערך נגינה אות א': על-בן צריך לזהר מאד שלא לשמע נגינה ממנגן דסטרא אחרא, שאין כונתו בנגונו לשם שמים כלל, רק בשביל ממון וכבוד והתפארות, כי שמיעת קול נגינה שלו מזיק לעבודת הבורא יתברך. וכן להפך, שמיעת קול נגינה ממנגן כשר והגון טוב לעבודת הבורא יתברך (ועי' שם אות י').

^{לי} עי' שיחות הר"ן רע"ג: אומר, טוב להאדם להרגיל את עצמו שיוכל להחיות את עצמו עם איזה ניגון, כי ניגון הוא דבר גדול וגבוה מאד מאד, ויש לו כח גדול לעורר ולהמשיך את לב האדם להשם יתברך.

ואילו מ'נוסח התפילה' הרבי כן אחז, ואדרבה, הרבי הקפיד על נוסח.

(ר' משה: כששאלו את הרבי אם לתת דגש בתפילה על 'נוסח התפילה' או על 'חזנות' (תפילה'יש אדער חזני'ש) לא העדיף הרבי 'חזנות'?) לא, נוסח! נוסח! הרבי אחז מנוסח, אך אעפ"כ היה פעם ששלח את אחד מאנשיו להתפלל לפני העמוד ואפילו שלא הכיר את הנוסח כראוי. (אחד הנוכחים: ואותו האיש הרבה לבכות בתפילתו), כן, בכי מאין הפוגות (געוויינט און געקלאגט). והרבי אמר לו: 'דו האסט גוט געמאכט!' פעלת טוב'ל^ח!.

הרי הרבי היה זה שקבע מי יגש לפני העמוד, לא ניגשו לבד. על פי רוב הורה הרבי לרבי חייקל לגשת לפני העמוד, אך בשונה מתמיד, בשנה ההיא הורה הרבי לתלמידו ר' אורי: 'היכנס לר' חייקל ועבור יחד עמו על נוסח התפילה'. היה זה מקרה יוצא דופן.

אבל על פי רוב – כך שמעתי – כשהרבי הגיש בעל תפילה לפני העמוד, בדרך כלל היה זה רבי חייקל, אבל גם לא תמיד.

הערות ומראי מקומות

ועי' ליקוטי הלכות הל' נשיאות כפים ה אות ו: וכמו שרואין בחוש שאפלו האדם הרחוק מאד מהשם יתברך ומנח בדיוטא התחתונה, על-פי רב על-ידי נגון נתעורר להשם יתברך ומזכיר את עצמו היכן הוא בעולם. רק כששומעין הנגון ממנגנים רשעים או קלים המצויים עכשיו ביותר אזי יוכל להזיק לו ביותר, כמו שכתוב במקום אחר (בסימן ג לקוטי א), אבל כששומעים נגונים וזמירות מאנשים כשרים באמת המכונים את לבם להשם יתברך, או כשמנגן בעצמו איזה נגון וכנתו לשמים, יכולים להתעורר על-ידי זה מאד להשם יתברך, וכמו ששמעתי מאדומור"ר ז"ל פי עקר החבור והדבקות מעולם הזה הגשמי להשם יתברך שהוא מרום ונשגב מאד, בפרט מי שחטא ונתרחק מאד מאביו שבשמים, הוא על-ידי נגון וזמרה שהוא בחינת כל השירות והתשבחות שאומרים להשם יתברך. ועי' ליקוטי עצות נגינה אות ח: שמיעת קול נגון על כלי זמר ממנגן פשר לשם שמים, הוא דבר גדול, כי על ידי זה מכניעין ומבררין המדמה ודוחין העצבות רוח וזוכין לשמחה.

^ח עי' שיש"ק הישן ח"ב אות קלג.

הרבי אמר לרבי חייקל שאם יהיה 'מקבל' ולא יפעל מאומה לפרנסתו: "וועסטו זיין א חידוש אין דיין זאך אזוי ווי איך בין א חידוש אין מיין זאך!" – אזי תהיה חידוש בעניינך כשם שאני חידוש בעניני! היינו, חידוש בנגינה.

ר' חייקל היה כל כך גדול, אישיות מיוחדת כל כך, נו, אבל הוא לא ציית לקולו של הרבי, הוא לא הסכים להיות מקבל^{לט}.

(ר' משה: רבי נפתלי לא התפלל לפני העמוד? הוא היה הרי 'בעל מנגן'?) אכן כן, רבי נפתלי היה גם הוא בעל מנגן, אולם הוא לא התפלל לפני העמוד. רבי נפתלי היה בעל מנגן, והיה פעם שהרבי נכנס אליו ואמר לו: "אייער נגינה האט צוגעצויגן – בוקע רקיעים געווען!" – "הנגינה שלכם הייתה מושכת – בוקעת רקיעים^מ". הכל טוב ויפה, אבל הרבי לא הגישו להתפלל לפני העמוד, רבי נפתלי לא שימש כבעל תפילה.

(ר' משה: אבל מהשיחה הנ"ל שמעתם?) 'נוסח!'.

זכורני שפעם התפלל ר' בנימין פרבר תפילת שחרית לפני העמוד; בעיר ברדיטשוב, נוסח התפילה בצפרא דשבתא, הינו נוסח אחיד מתחילת התפילה ועד שמונה עשרה, לא משנים את הנוסח ב'שוכן עד', רק ממשיכים להתפלל עם אותו נוסח שהתפללו מתחילת התפילה, אולם באומן כן נהגו להחליף את הנוסח (מ'שוכן עד'). כשר' בנימין התפלל, הוא התפלל כפי הנהוג בעיר מגוריו ברדיטשוב; 'בקרב קדושים תתהלל'... כפי שהיה נהוג בברדיטשוב. בסיום התפילה ניגש אליו ר' אברהם ר' נחמן'ס ואמר לו: "אל

הערות ומראי מקומות

^{לט} עי' שיש"ק הישן ח"ב אות רכב, וחלק ה אותיות סח קמד.

^מ עי' חיי מוהר"ן סימן שלא.

תעשה זאת שוב, כאן לא מתפללים כך, כאן מתפללים כפי הנוסח הנהוג כאן; כבר דיטשוב מתפללים בנוסח ההוא, לא כאן".

'אזמר בשבחין' בניגוני של הרבי

ר' זלמן הרב ממדוודיבקה אמר: "דער רבי האט געזאגט: 'וואס אידן פארמאגן - אקדמות מיטן ניגון'^{מא}!", און מיר זאגן: וואס מיר פארמאגן - 'אזמר בשבחין' דעם אר"י הקדוש'ס ווערטער מיט רבין'ס נגינה!" - "הרבי אמר: 'מה שעם ישראל אוצר בתוכו - אקדמות עם הניגון!', ואנו אומרים: מה שאנו אוצרים בתוכנו - 'אזמר בשבחין', מילותיו של האר"י הקדוש, עם ניגוני של הרבי!" - שיחה זו שמעתי מאחד ששמעה מפי ר' זלמן בעצמו.

"און מיר זאגן: וואס מיר פארמאגן - 'אזמר בשבחין' דעם אר"י הקדוש'ס ווערטער מיט רבין'ס נגינה!"

נגינה היא דבר גדול! נגינה! ...

(ר' משה: שני ניגונים אלו הם הניגונים היחידים שהלחין הרבי, 'אזמר בשבחין' ו'אסדר לסעודתא'?) כן, אלו הם 'תנועות' של הרבי. (ר' משה: לא יותר? הניגון 'עוז והדר' אינו של הרבי?) לא, הניגון 'עוז והדר' הלחין ר' מאיר בלכער, הוא היה בעל מנגן, כמו כן הניגון 'שושנת יעקב' הלחין הוא, וכן שני הניגונים של 'יום ליבשה' הם פרי עמלו, הוא היה בעל מנגן. מידי שנה היה מלחין ניגונים עבור רבי נתן, לחנוכה ופורים.

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^{מא} עפ"י שיחות הר"ן אות רנו.

הרבי אמר שעל ידי הניגון של הצדיק; כך אומר הרבי: "יודע, שעל ידי הניגון של הצדיק, שהוא בחינת משה, הוא מעלה את הנשמות מן האפיקורסית הזאת של החלל הפנוי שנפלו לשם".

(ר' משה: הניגון 'יחדשהו', בו מזמינים את הנשמות, גם הוא ניגון של הרבי?) כן, ניגון זה הוא ניגון של הרבי, ניגון זה הוא של הרבי, כך אומרים. לרבי היו המון 'תנועות', לצדיקים היו תנועות. בשעה שהתבודדו היה להם מין נגינה שדומה יותר לנוסח, מין נגינה המושכת את הלב.

כשחמי ר' אהרן קיבליטשער אמר תיקון חצות, זה היה נשמע כמו כינור שמנגן! היה לזה מין מתיקות... הוא היה בעל מנגן. כששמעתי אותו אומר תיקון חצות, זה היה נשמע כמו מנגינת כינור, ניגן כל כך יפה, חיות מיוחדת היה לשמוע אותו! נגינה! נעימות!.

(רבי לוי יצחק שואל את הנוכחים): למה מתכון הרבי כאן: 'הניגון של הצדיק?', (אחד הנוכחים: אם הייתי צדיק הייתי יודע) העל...

ר' נחמן טולטשינער שימש כבעל תפילה בתפילת מוסף של ראש השנה, ובשנה הראשונה בה שימש כבעל תפילה במוסף, התאים ר' נחמן את הניגון של 'מעין עולם הבא', על מילות התפילה 'ארשת שפתינו', רבי נחמן היה זה שהתאים את הניגון למילים.

אמרו לו אנשי שלומינו: "ר' נחמן, נוסח זה כבר יישאר לעד! ר' נחמן היה זה שהתאים את הניגון למילים.

זהו ענין הנגינה, רואים שלנגינה יש כח עצום.

אמנם ר' נחמן לא היה 'חזן', אולם תפילתו הייתה עם כזה מין מתיקות, כזה מין נוסח, כזה מין... כגדולי המנגנים!

באומן חי יהודי בשם ר' יעקב סירוקה, אשר שימש כחזן בבית הכנסת הגדול באומן. הוא היה יהודי ירא שמים גדול, וחזן עולמי, ותפילותיו מפורסמות היו לשם ולתהילה. בשנים בהם חי ר' נחמן טולטשינער, שימש ר' יעקב כחזן בבית הכנסת הגדול באומן, והיה חזנם של גדולי יראי השם בדורו. אולם למרות כל האמור לעיל, מתפללי 'בית הכנסת הגדול' באומן היו רצים לשמוע את תפילתו של ר' נחמן טולטשינער, ואף נהגו לציין כי תפילתו של ר' נחמן נאה ויפה עוד יותר מתפילתו של ר' יעקב סירוקה.

ר' נחמן טולטשינער; האמת היא, שיהודי ירא שמים שמכניס כל מוחו במילות התפילה היוצאים מפיו - יש נעימות בתפילתו! או אז מקבלת התפילה את 'הנוסח' האמיתי! שכן מרגישים שכל מוחו מונח בתפילה, והמח והלב הם הרי העיקר.

היה לו לר' נחמן - כך שמעתי אומרים - שלר' נחמן היה אמנם קול צרוד, אבל 'קול שאגת ארי'ה', קולו הצרוד דומה היה לשאגת ארי'ה, עם צרידות כלשהי.

(ר' משה: היה פעם אחד שנפל -) כן כן, 'דער אלטער נתן' (ר' נתן בייטלמאכער) מספר, שבראש השנה, כשר' נחמן נתן שאגה 'לדוד מזמור', הוא ישב אז על יד אביו, ונפל מהספסל מרוב פחד! הוא נבהל!

'דער אלטער נתן' ישב על יד אביו, וכשר' נחמן נתן שאגה... באומן הרי לא אומרים את המזמור פסוק בפסוק, כאן אומרים 'לדוד מזמור' פסוק בפסוק. ור' נתן בייטלמכר', מרוב פחד, פשוט נפל מהספסל...

הנגינה; ככל שהיראת שמים של האדם גדולה יותר; וכי "ר' נחמן טולטשינער" היה דבר של מה בכך? ! כזה מח כמו שהיה לו!

ברכתו של רבי נתן

לר' נחמן טולטשינער הייתה ברכה מרבי נתן, ומעשה שהיה כך היה: רבי נתן ערך פעם נסיעה, ור' נחמן התלווה אליו בנסיעתו. תוך כדי נסיעתם חטף רבי נתן תנומה ומגבעתו נפלה אל מחוץ לעגלה, ורבי נתן נשאר רק עם כיפה לראשו. ר' נחמן בראותו את רבי נתן נוסע רק עם כיפה וללא מגבעת, חשב: הרי עוד מעט הם אמורים להכנס בשערי העיר, ואין זה מכבודו של רבי נתן להכנס בשערי העיר ללא מגבעת. ומשכך הורה ר' נחמן לעצור את העגלה, והחל לרוץ, לרוץ למטה, חיפש וחיפש, עד שמצא את המגבעת והשיבה לרבי נתן. נענה רבי נתן ואמר לו: "יניח ראשך על מקומו".

'יניח ראשך על מקומו' – רבי נתן נתן לו ברכה! ר' אברהם היה אומר: אבי קיבל ברכה מרבי נתן, שיהיה לו 'שוב הדעת'; כידוע היה ר' נחמן בעל ישוב הדעת מופלא ביותר (א געוואלדיגער בעל ישוב הדעת), 'יניח ראשך'!!!

...שרבי נתן ייכנס לעיר ללא מגבעת? רק עם כיפה לראשו? ! ומי יודע כמה זמן יקח עד ששיגו מגבעת חדשה עבורו. 'ישוב הדעת!', רבי נתן ברכו: 'יניח ראשך על מקומו'.

[ר' יוחנן גלנט: הם נהגו לחבוש מגבעות משי, 'סאמטענע היטלעך'?) כן מגבעת משי. (ר' משה: כולם או רק נכדיו של רבי נתן?) כל אלו שהיו 'כלי קודש'. (אחד הנוכחים: הם לא חבשו מגבעת גדולה?) לא לא, מגבעת משי. (ר' יוחנן: ר' געצ'ע חבש גם הוא מגבעת משי).

(ר' משה: קסקט משי?) כשם שבזמננו לובשים בגדי משי, כך חבשו אז מגבעות משי, לא כובעים עשויים לְכָד. (השואל: ובשבת?) שבת זה שונה, אבל מי שהיה 'כלי קודש', חבש גם בימות החול מגבעת משי. (אחד הנוכחים: כלי קודש לא חבש ו'קאפעלוטש' (כובע עשוי לְכָד)?!), לא, באומן לא. ואפילו רבנים גם לא חבשו. לא, באומן לא היו 'קאפעלוטשן'. (ר' משה: אף אחד לא חבש כובע?) לא, אפילו רבנים לא. (ר' משה: ר' שלום מלמד?) גם לא חבש כובע, הוא חבש מגבעת משי. בשבת היה ר' שלום חובש לראשו כובע עגול, ובימות החול היה לובש 'דאשיק', בשבת היה חובש לראשו כובע עגול, אבל לא כובע בעל שוליים רחבות].

כל חכמה יש לו ניגון מיוחד משלו

(ממשיך בלימוד ליקוטי מוהר"ן תורה ס"ד) "כִּי יֵדַע, שְׁפָל חֲכָמָה וְחֲכָמָה שְׁבָעוּלָם, יֵשׁ לָהּ זִמְרָה וְנִגּוּן מִיָּחָד. שְׁזָה הַזִּמְרָה מִיָּחָד לְחֲכָמָה זו, וּמִזָּה הַזִּמְרָה נִמְשַׁכֶּת הַחֲכָמָה הַזֹּאת. וְזֶה בְּחֵינּוֹת (תְּהִלִּים מ"ז): "זִמְרוּ מִשְׁפִּיל", שְׁפָל שְׁפָל וְחֲכָמָה יֵשׁ לוֹ זִמְרָה וְנִגּוּן. וְאֶפְלוּ חֲכָמַת הָאֶפִיקוֹרְסִית, יֵשׁ לָהּ נִגּוּן וְזִמְרָה מִיָּחָד לְחֲכָמָה הָאֶפִיקוֹרְסִית. זוהי איפה הסיבה שהרבה ספרי קודש מזהירים להתרחק משמיעת ניגונים אלו – שלא לשמוע ניגונים שלהם, שכן האפיקורסות כולה תחובה בניגון שלהם, זה נורא! הרבי בא הרי להודיע לנו משהו! בהמשך דבריו מוסיף הרבי ואומר: וְאֶמוּנָה, יֵשׁ לָהּ גַם כֵּן זִמְרָה וְנִגּוּן מִיָּחָד לְאֶמוּנָה. וְכִמוֹ שְׁאֵנוּ רֹאִים שְׁאֶפְלוּ אֶמוּנוֹת עֲבוּרֵם בְּדַבְרֵי טְעוּתָם, יֵשׁ לְכָל אֶמוּנָה שֶׁל עֲבוּרֵם נִגּוּן מִיָּחָד, שְׁמִזְמְרִין בּוֹ וְעוֹרְכִין בּוֹ בְּבֵית תְּפִלָּתָם. כֵּן לְהִפְךָ בְּקִדְשָׁהּ, כָּל אֶמוּנָה יֵשׁ לָהּ זִמְרָה וְנִגּוּן. כששומעים ניגון כזה, או שמזמרים ניגון כזה, יש בניגון הזה אפיקורסות ממש.

כמו כן רואים הרי, שללימוד הגמרא ניגון מיוחד משלו, לתנ"ך ניגון מיוחד משלו, כל דבר והניגון שלו. הניגון הוא דבר שכבר מקובל מהרבה צדיקים: 'לימוד עם ניגון זה דבר גדול וחשוב מאד'.

זֶה שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה: 'אַחַר מָה הָיָה בָּהּ? 'אַחַר' הָרִי הִיא כֵּן כִּךְ גְּדוּל בַּתּוֹרָה, הוּא הִיא הַרְבֵּי שֶׁל רַבִּי מֵאִיר, מָה קָרָה לוֹ? מִדּוּעַ נִהְיָה אֶפִיקוֹרוֹס? מָה הִיא בּוֹ? מָה הוּא בֵּיהּ?

זְמַרָא יוֹנִי לֹא פָּסַק מִפְּמָה, הַיּוֹנִים הָיוּ אֶפִיקוֹרְסִים גְּדוּלִים, ו'אַחַר' נִהְגָּה לְזַמֵּר נִיגוּנִים יוֹנִים, וְכַפִּי שֶׁכְּתוּב בַּהַמֶּשֶׁךְ: וְכִשְׁהָיָה קָם מִבֵּית הַמְדַרְשָׁה, פָּמָה סְפָרֵי מִינֵין נוֹפְלִין מִמֶּנּוּ'.

הַגְּמָרָא מְצִינַת שְׁתֵּי דְבָרִים, 'זְמַרָא יוֹנִי' ו'סְפָרֵי מִינִים'. מוֹסִיף הַרְבֵּי וְאוֹמֵר: כִּי זֶה תְּלוּי בְּזָה, כִּי עַל יְדֵי זְמֵר הַנַּ"ל שְׁלֹא פָּסַק מִפִּי, עַל יְדֵי זֶה הָיוּ הַסְּפָרֵי מִינֵין נוֹפְלִין מִמֶּנּוּ, כִּי זֶה הַזְּמֵר הָיָה מֵיַחַד לְזֶה הָאֶפִיקוֹרְסִית וְהַמִּינּוֹת שְׁהָיָה לוֹ. כִּשֶׁם שֶׁמְעַלֵּת נִיגוֹן דְּקִדּוּשָׁה גְּדוּלָה עַד מֵאֵד, נִיגוֹן שֶׁל צְדִיק, נִיגוֹן דְּקִדּוּשָׁה. כְּמוֹ כֵּן לְהַפֵּךְ, נִיגוֹן שֶׁל אֶפִיקוֹרְסוֹת, יֵשׁ בּוֹ אֶפִיקוֹרְסוֹת, 'זְמַרָא יוֹנִי דְּלֹא פָּסַק מִפּוֹמִיָּה'.

הַגְּמָרָא מְבָאֵרֵת אֶת טַעַם הַדְּבָר: מִדּוּעַ 'אַחַר' נִהְיָה אֶפִיקוֹרוֹס? מִשּׁוּם שְׁזִימֵר נִיגוּנִים יוֹנִים, וְבָהֶם הִיא הָרִי אֶפִיקוֹרְסוֹת, וּמִשּׁוּם כֵּךְ 'סְפָרֵי מִינֵין נוֹפְלִין מִמֶּנּוּ'!

אֲסוּר לְהַתְדַמּוֹת אֵלֵיהֶם בְּשׁוּם דְּבָר, לֹא בְּמַלְבוּשִׁים, לֹא בְּדִיבּוּרִים, וְאֵף לֹא בְּנִיגוּנִים, שֶׁכֵּן בְּנִיגוּנֵיהֶם תְּחֻבָּה אֶפִיקוֹרְסוֹת. מִמִּשִּׁךְ הַרְבֵּי וְאוֹמֵר: נִמְצָא כֹּל חֻכְמָה וְחֻכְמָה לְפִי בְּחִינָתָהּ וּמְדַרְגָּתָהּ, כֵּן יֵשׁ לָהּ זְמֵר וְנִיגוֹן הַשִּׁיף וּמֵיַחַד אֵלָיו, וְכֵן מִמְדַרְגָּה לְמְדַרְגָּה.

